

Instruks for anvendelse af stofseler efter Servicelovens § 128

Godkendt af: Myndighedschef Ove G. Jensen den 22.01.2020

OBS: Magtanvendelsen kræver forhåndsgodkendelse

1.0 Ordlyd og indhold

§ 128: Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at anvende fastspænding med stofseler til kørestol eller andet hjælpemiddel, seng, stol eller toilet for at hindre fald, når der er nærliggende risiko for, at en person udsætter sig selv for at lide væsentlig personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet

Stk. 2: Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om, for hvilken periode de beskyttelsesmidler, som er omfattet af stk. 1, kan anvendes, og skal løbende vurdere, om en mindre indgribende foranstaltning kan anvendes.

I medfør af servicelovens § 128 kan der træffes afgørelse om at anvende fastspænding med stofseler til kørestol eller andet hjælpemiddel, seng, stol eller toilet for at hindre fald, når der er nærliggende risiko for, at en person udsætter sig selv for at lide væsentlig personskade, og forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet.

Beskyttelsen mod skade som følge af fald består i at spænde den pågældende fast til kørestolen, sengen, toilettet osv. med bløde stofseler. Selerne kan f.eks. placeres over brystet, om livet eller om benene.

Det skal løbende vurderes, om en mindre indgribende foranstaltning kan anvendes.

2.0 Begrebsdefinitioner

”stofseler”

Bestemmelsen omfatter et blødt stofbælte.

Bestemmelsen omfatter ikke beskyttelsesmidler i form af bløde specialhandsker, hjelme m.v., der bruges med det formål at forhindre selvdestruktiv adfærd – denne form for omsorg er omfattet af pligten til at undgå omsorgssvigt, jf. servicelovens § 82.

”hindre fald”

Beskyttelsesmidler i form af bløde stofseler efter § 128 kan alene bruges for at hindre fald. Bestemmelsen kan ikke – når der ikke foreligger f.eks. benbrud og manglende forståelse for egen situation – benyttes til at spænde en borger fast i en kørestol eller stol for at forhindre vedkommende i at gå. De kan heller ikke anvendes med det formål at begrænse mobiliteten, når den pågældende er utryk eller aggressiv.

”nærliggende risiko for [...] væsentlig personskade”

Det er ikke tilstrækkeligt at have en formodning om, at den pågældende kan komme til at foretage sig noget, der kan medføre, at han eller hun udsætter sig selv for at lide væsentlig personskade. Der skal derimod foreligge en konkret viden om, at den pågældende enten ofte har forsøgt at udføre handlinger, der kan indebære en risiko for fald og deraf følgende personskade, eller ofte plages af kramper, spasmer eller lignende, som medfører risiko for væsentlig personskade.

Væsentlig personskade kan bl.a. være brækkede lemmer, kraniebrud, hjernerystelse, tabte eller løse tænder mv. Derimod kan f.eks. en mindre forstuvning i denne sammenhæng ikke opfattes som væsentlig personskade. Den væsentlige personskade skal dog individuelt vurderes ud fra den pågældendes helbredstilstand.

”forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet”

Det følger af mindsteindgrebsprincippet, at beskyttelsesmidler i form af fastspænding med stofsele ikke lovligt kan anvendes, hvis risikoen kan afværges ved brug af andre og mindre indgribende metoder.

Der vil være borgere, for hvem en bedring af den fysiske funktionsevne ikke kan forventes. Det er vigtigt at være opmærksom på mulighederne for at indrette omgivelserne sådan, at fald kan hindres på mindre indgribende måder. Dette gælder naturligvis også for de borgere, for hvem behovet herfor kan mindskes.

3.0 Betingelser for anvendelse

Følgende betingelser skal være opfyldt og dokumenteret i Cura før stofsele (=blødt stofbælte) lovligt vil kunne anvendes som magtmiddel i forhold til en borger. Der må ikke bruges andre former for bæltter:

- Borgeren har en dokumenteret betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og han/hun er visiteret til hjælp (§§ 83-87 eller §§ 101-104).
- Hvis borgeren er i stand til at give informeret samtykke, skal alt hvad der er muligt, forinden være foretaget for at opnå borgerens frivillige medvirken til stofselebrugen.
- Alle andre muligheder end brug af stofsele er forgæves afprøvet eller overvejet, herunder om risikoen for personskade ved fald kan forhindres på anden måde, eksempelvis ved brug af sengehest eller madras tæt ved gulvet.
- Formålet med brug af stofsele skal være at forhindre fald. Der må ikke anvendes stofsele med henblik på at begrænse borgerens mulighed for at flytte sig.
- Der skal være nærliggende risiko for, at borgeren falder og ved et fald vil lide væsentlig personskade, dvs. mere end knubs og blå mærker. Som udgangspunkt forudsættes det derfor, at borgeren - udover at have en varigt nedsat psykisk funktionsevne – også har en væsentlig fysisk funktionsnedsættelse, så vedkommende typisk ikke kan eller (af helbredsæssige årsager) ikke må støtte på benene.
- Der skal foreligge en konkret viden om, at borgeren enten ofte har forsøgt at udføre handlinger, der indebærer en risiko for fald og deraf følgende væsentlig personskade, eller ofte er plaget af kramper, spasmer eller lignende, som medfører en nærliggende risiko for fald.
- Der skal foreligge en forudgående tilladelse fra Myndighedsafdelingen på anvendelse af stofsele. Tilladelsen skal være tidsbegrænset. (Der kan gives tilladelse for en periode på op til 18 måneder ad gangen).

- Akut anvendelse af stofsele (uden Myndighedsafdelingens forudgående tilladelse) kan kun ske, hvis betingelserne for udøvelse af nødret er opfyldt. (se nedenfor under nødret)

3.1: Ibrugtagning (når tilladelse fra Myndighedsafdelingen er givet)

- Fastspændingen med stofsele må kun ske til kørestol eller andet hjælpemiddel (seng, stol eller toilet) – aldrig til f.eks. bygningsgenstande eller andre personer.
- Der må kun anvendes stofsele, som er rekvireret fra Hjælpemiddeldepotet/ (Center for velfærdsteknologi). Sele skal opbevares sammen med en tydelig instruktion i korrekt montering og anvendelse.
- Ved brug af stofsele i seng SKAL der i forbindelse med anvendelse af selen være fast vagt, dvs. en medarbejder, der ikke har andre arbejdsopgaver end at tage sig af netop denne borger. Vagten skal konstant befinde sig enten ved sengen eller i umiddelbar nærhed heraf, dvs. i boligen eller efter omstændighederne ved en åben dør ind til borgerens bolig. Det er lederen, der træffer beslutning om, hvor vagten inden for ovennævnte rammer skal befinde sig, og overvejelserne herom skal være dokumenteret i omsorgssystemet.
- I lederens overvejelser herom kan f.eks. indgå om borgeren er meget urolig, hvilket taler for en vagt ved sengen - eller modsat har svært ved at falde i søvn, hvis der sidder en fast vagt ved sengen, hvilket taler for at vagten sidder på gangen.
- Ved brug af stofsele i andre situationer end i seng skal lederen - før stofsele kan bringes i anvendelse – have truffet beslutning om omfanget af tilsyn og et eventuelt behov for fast vagt. Beslutningen og lederens overvejelser herom skal være dokumenteret i Cura
- Personalet skal løbende vurdere, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end magtanvendelse via stofsele.

3.2: Akut behov for brug af stofsele (nødret)

Brug af stofsele uden forudgående godkendelse må kun finde sted i forbindelse med udøvelse af nødret.

Læs nedenstående eksempel:

”Søren blev en formiddag udskrevet til plejehjem efter behandling for alvorlige brud på ben og hoft. Han er svært dement, men normalt helt rolig. Søren skal være sengeliggende i en længere periode og må under ingen omstændigheder støtte på benene. Han har hverken på sygehuset eller efter ankomsten til plejehjemmet gjort noget som helst forsøg på at komme ud af sengen. Dagen går fint, men ud på natten opdager nattevagten, Gitte, ved et rutinetilsyn, at Søren er på vej ud af sengen. Gitte forsøger at få Søren til at blive i sengen og forsøger at ringe efter hjælp, men kan ikke få forbindelse. ”

I denne situation vil betingelserne for akut brug af sele være opfyldt, fordi:

- Der er overhængende fare for alvorlig skade, hvis hun ikke gør noget.
- Der er ikke lovlige midler til rådighed, der kunne afværge risikoen for skade (fx tilkalde assistance).
- Ulovligheden (brug af stofsele uden tilladelse) er underordnet i forhold til den alvorlige skade, hun vil afværge.
- Situationen har ikke kunnet forudses.

HUSK: I tilfælde som dette er det kun muligt at udøve nødret i form af brug af stofsele uden godkendelse, indtil det bliver muligt at iværksætte en lovlig foranstaltning, der kan afværge risikoen for skade, fx tilkaldelse af en fast vagt.

Ved akut brug for anvendelse af sele uden for Hjælpemiddelcentrets åbningstid kan udlevering ske fra Vagtcentralen

3:3 Hvornår er positioneringssele hhv. et omsorgs- eller et magtmiddel?

Foranstaltninger, som udelukkende iværksættes med henblik på at skabe øget tryghed, en bedre ligge- eller siddestilling, eller forhindre skader, og som ikke samtidig forhindrer borgeren i af egen fri vilje at flytte sig fra et sted til et andet, er ikke magtanvendelse.

Som eksempel kan nævnes brug af sengehest, positioneringssele, styrthjelm mv, som sikrer, at borgeren kan ligge trygt uden uforvarende at rulle ud over sengekanten, kan sidde ret op i en kørestol, eller at en spastiker kan færdes rundt i bygningen uden konstant at slå hovedet.

(Sengehesten må dog ikke slås op mod borgerens vilje eller for at forhindre borgeren i at komme ud af sengen. Så bruges det nemlig som et magtmiddel, og det vil under alle omstændigheder være ulovligt).

Hvis stofsele anvendes for at undgå en nærliggende risiko for at borgeren vil falde og komme til skade i forbindelse med, at han eller hun rejser sig, er det et magtmiddel.

4.0 Hvor og i hvor lang tid kan bestemmelsen anvendes?

Bestemmelsen finder anvendelse i såvel bo- og dagtilbud som i borgerens eget hjem, i tilfælde hvor borgeren ikke bor på botilbud eller opholder sig i dagtilbud, men modtager hjælp og støtte i sit eget hjem. Bestemmelsen kan også anvendes under udflugter o. lign.

En afgørelse om anvendelse af stofsele som et magtmiddel efter servicelovens kan alene træffes for en tidsbegrænset periode på op til 18 antal måneder af gangfunktion eller lignende. Personalet skal løbende vurdere, om der er mulighed for at iværksætte andre foranstaltninger end magtanvendelse end stofsele.

5.0 Registrering og indberetning

Der skal ske registrering og indberetning første gang stofsele tages i brug. Herefter skal der registreres og indberettes hver gang der anvendes stofsele mod borgerens vilje.

Magtanvendelse i form af stofsele skal registreres og indberettes på det særlige indberetningsskema, som findes på socialstyrelsens hjemmeside og i Cura. Skemaet udfyldes af det personale som har udøvet magtanvendelsen, men lederen er ansvarlig for den videre proces i forbindelse med indberetningen. Såfremt den pågældende borger er bosiddende på et botilbud som er underlagt Socialtilsynets tilsynskompetence, skal indberetningen ligeledes sendes til Socialtilsynet. Registreringen skal foretages

straks og senest efter 3 dage efter at magtanvendelsen har fundet sted. Registreringen skal herefter indberettes inden for 1 måned, jf. servicelovens § 135 a.

Link til indberetningsskema for borgere som IKKE har en erhvervet fremadskridende mental svækkelse, som f.eks. demens, findes her;

https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/magtanvendelse/magt-2020/skema-1a_socialstyrelsen_web_final.pdf

Link til indberetningsskema for borgere som HAR en erhvervet fremadskridende mental svækkelse, som f.eks. demens, finde her;

https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/magtanvendelse/magt-2020/skema-1b_socialstyrelsen_web_final.pdf

Link til indberetningsskema til brug ved eventuelle månedlige indberetninger i tilfælde af borgerens modstand finde her;

https://socialstyrelsen.dk/filer/tvaergaende/magtanvendelse/magt-2020/bilag-1_socialstyrelsen_web_final_april-version-2_a1b.pdf

Indberetning skal jf. servicelovens § 135 a ske til:

- Aalborg Kommune via Cura og
- til Socialtilsyn Nord, sikkerpost.socialtilsynnord@hjoerring.dk, hvis borgeren har ophold i et tilbud, som er underlagt tilsyn fra Socialtilsyn Nord og
- til borgerens egen handlekommune (sikker post), hvis denne er en anden end Aalborg Kommune eller til Regionen, hvis borgeren har ophold i et regionalt botilbud. Se kontaktinfo i borgerens sag i Cura.

6.0 Orienteringspligt

Personalelederen skal efter SEL § 135 a, stk. 3 jævnligt, hvilket i praksis er ca. 1 gang om måneden, orientere personens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om de indgreb, der skal registreres og indberettes. Orienteringen skal også indeholde en klagevejledning. Orienteringen kan både gives skriftligt og mundtligt. Pårørende/ fremtidsfuldmægtig/værge skal ligeledes orienteres om muligheden for at indbringe tilbageførelse eller tilbageholdelse for retten, jf. herom nedenfor.

7.0 Klageadgang

En afgørelse om tilladelse til anvendelse af stofsele kan påklages til Ankestyrelsen, jf. servicelovens § 133 stk. 2 og 3.

Der kan ligeledes klages til kommunen over udført magtanvendelse.

Klage kan indsendes til myndighedssekretariatets jurister på adressen Storemosevej 19, 9310 Vodskov. Klage kan alternativt indgives til botilbudslederen, som derefter videresender klagen til myndighedssekretariatets jurister. Det er muligt at ringe ind til myndighedssekretariatets jurister på telefon 25200187.

8.0 Handleplan

Der er pligt til at udarbejde handleplan efter anvendelse af magt, jf. servicelovens § 135 stk. 3.

På ældreområdet udarbejdes handleplanen af hjemmeplejelederen eller plejehjemslederen - så vidt muligt i samarbejde med borgeren.

På handicapområdet udarbejdes handleplanen af botilbudslederen/ dagtilbudsledere så vidt muligt i samarbejde med borgeren selv og derudover også med borgerens rådgiver i Visitationen Voksen-Handicap.

Handleplanen skal indeholde følgende:

- Formålet med indsatsen (at undgå behov for yderligere anvendelse af magt fremover)
- Beskrivelse af den indsats som er nødvendig for at opnå formålet
- Den forventede varighed af indsatsen

Handleplanen skal journaliseres i Cura.

9.0 Yderligere vejledning

Myndighedsafdelingens jurister kan kontaktes for yderligere vejledning på telefon 25200187 inden for normal kontortid. På handicapområdet kan Handicapafdelingens jurist kontaktes på 99317407. Såfremt der opstår akut behov for juridisk vejledning omkring magtanvendelsesreglerne uden for normal kontortid kan Myndighedsschef Ove G. Jensen kontaktes på telefon 25205420.